

ZEMĒTURS

LATGOLAS NŪVODA NEDEĻAS LAIKKROKSTS

Nr. 30 (118)

1997. GODA 15. AUGUSTS

CENA 5 SANTIMI

15. AUGUSTS – VYSSVĀTŌKŌS JAUNOVAS MARIJAS DABASŪS UZJIMŠONAS DĪNA

JŌ EKSELENCES METROPOLITA ARHIVEISKUPA JŌNA PUJATA UZRUNA TAUTAI

— Paļdis tīm, kuri gōjuši pa sakorušajim vosoras celim un tīm, kas šamā svātājā zemē isarodušis nu aizrūbežu zemem! Aglyuna atver sovus septeņus vōrtus tīm, kuri nōk šamā myusu tautas svēteicā. Lai Diva žēlesteiba pīpylda jysu sirdis un styprnoj jysu spēkus!

Mes dzeivojam nūzeimeigā laikā, kod tyvojas nūslāgumam ūtrō tyukstūšgade pēc Krystus. Tisa, myusu zemes bazneicai ir tikai 800 godu, taitod mes asam vēl samārā jauni, tūmār myusim ir raiba un bogōta vēsture, laikam jau myusu geografiskō stōvūklā dēļ. Myusu zemes ticeigī vysaida veida gryuteibom ryudeitū, Krystus bazneicu bogōtynoj arī šudīn. Par tū licynoj daudzōs svāteicjōtōju straumeites pōri vysai republikai un cytas myusu zemes kristeigōs tradicejas. Licynoj lobō sasaprasōna letīs konfeseju storpā, par tū licynoj parlamentā pijimti, bazneicai labvēleigī lykumi, par tū licynoj radio, preses un televizejas interese par bazneicas dzeivi, par tū licynoj arī mīrs Baltejas zemēs, nasaverūt uz tauteibu un ticeibu dažaideibu. Tōs ir vysu myusu kūpeigōs pozitīvōs istrōdes, kas dora gūdu krysteigai tautai un dūd lobu pīmāru cytīm regionim pasaulē.

Atzeimejūt krystianisma 2. tyukstūšgadi, ir vajadzeiba objektīvōk atspēgelēt kristeigōs ticeibas sōkumu teiši myusu zemē. Tys ipaši atsatic uz vysim, kuri caur presi un cytīm kanālym ispaidoj sabidriskū dūmu, taitod vēsturnikim, žurnalistim, skūlōtōjim, mōkslinikim un cytīm inteligeņces pōrstōvim. Dimžāl, daudzim vēl leidz šam pīsōrņōtas golvas ar vacim aizspridumim, ar vacim streidu jautōjumim, ar stagnacejas laika uzskotim par krystiteibu.

Sagaidūt jubilejas godu, sabidriskajai dūmai ir jōatsateira, jōkliust kristeigōkai. Pagōjušais gods beja 800 kūpš myusu pyrmō veiskupa, svātō Meinarda nōves. Jō pimiņa teik atzeimāta ar jauna divnoma ceļnieceibu Ogrē, tys ir, tīmā teritorejā veiskups veice pastorālū dorbu, dzeivōdams tīpat līkšķilē. Šys divnoms ir gondreiz pabeigts un pēc nedēļas, svādin, 24. augustā tū isvētēsīm svātō Meinarda gūdam. Taidējaidi tys byus na tikai cīneigs pīmīneklis svātājam veiram, bet arī praktiski kolpōs kai dīvnoms, lai eistynōtūs tōjōk mōceiba, kuru veiskups sludynōja jau myusu seņčim. Šaidi pīmīneklis ir vajadzeigi taitpat kai svātku dīnas kalendarā, lai cylvāki atsacerātu sovu vēsturi un vuiceitūs nō jōs, lai pazeitu un gūdōtu dyžveirus, atteistātu tōjōk sovas tautas sasnāgumus.

Myusim ir priks, kai arī luteraju bazneica gūdoj svātū Meinardu, šamōs dīnōs jō pimiņu atzeimejūt ar ipašu konferēnci Reigā.

Krystiteibai inōkūt myusu zemē, nūzeimeigōk personeiba beja veiskups Alberts, kuru navar napīmīnēt sakarā ar Reigas 8. symtgadi. Veiskupa Alberta paveikti dorbi ir lēly un palikūši, arī šudīn stōv piļsātā pi jyuras Reiga, kuru dybynōja šys veiskups, arī

šudīn stōv Vacreigas senōs bazneicas, kurom pamatus jys isvētēja, arī šudīn mes ticeibas un kulturas ziņā pīdaram Rītumu pasaulim, kuram myusu zemī pīvinōja veiskups Alberts, latvišu cīlts apvinōja viņā bazneicas vaļsteņu savineibā, kū sauce par Livoniju voi Mōras vaļsti. Un Livonija, kai zynoms, aizjam pusi nu Latvejas vēstures. Voi nav pīnōcis laiks uzceļt cineigu pīmīneklī šym veiskupam un vaļsteveiram jō dybynōtājā piļsātā Reigā?

Reigas centrā, kur 50 godus stōvēja golvonais boļševiks, tagad byutu pīmārōta vīta dyža Reigas dybynōtōja un krystiteibas nūstyprynōtōja veiskupa Alberta pīmīnekljam. Šaidis pīmīneklis byutu zeime tam, kai Latvejā bazneica un vaļsts vairs nav sovstarpeji nasadareigas institucejas, bet gon ka tōs kūpeigi dorbojās tautas goreigai un laiceigai labklōjeibai. Zynoms, daudzim ir ibyldumī pret veiskupa Alberta litōtajom metodēm, taču paturēsīm prōtā, kai jys beja 13. godsymta cylvāks. Jū nagūdynoj kai svātū, bet pīmīn kai tōjredzeigu politiku. Balteja tīmā laikā beja atpalykuse zeme, jau vairōk kai 1000 godu pagōjuši kūpš Krystus dzimšonas, Eiropas tautas vysapleik jau beja krysteitas, bet Balteja vēl nabeja dzērdējuši evangeliju. Rītumu zemēs cēle akmiņa piļsātā un lelas katedrales, bet te, myusu zemē, vēl vyspōr nazynōja, ka nu akmiņa var izbyuvēt kaidu nomu. Kod pasarōdeja pyrmī krystiši, jaunās idejas, Balteja jys sagaidēja ar sokumim. Daudzi vēsturniki tū izcyldynoj kai seplatišu patriotismu, tūmār jōsoka, kai tymūs laikūs arī seplatišu pusē byutu bejuši lobōk gudri politiki, nakai okly patrioti. Verūtīs nu godsymtu distaņces, vēsturnikim ir laiks tū saskateit un atzeit.

Kai okly patriotisms kvalifecjami ari tagadēji ceptīni atdzeivynōt seplatišu ticējumus dīvturu sanōksmēs un skūlu boltajōs stuņdēs, oponēt pret krysteigōs mōceibas pasnēgōnu. Šī ceptīni blokējas ar padūmu laika ateisma palikōm un ir traucējums jaunōtnes goreigai atdzimšonai. Tōpēc apsveicama ir jaunajā vaļdeibas deklaracejā izteiktō apsjimšona izskaust nu mōceibu programmom jamōs vēl asūši okupacejas laika ideologiju.

Taču sabidreibā, kurā nav nikaidu augstōku mērku kai tikai laiceiga labklōjeiba, taidā sabidreibā vīgli atsateista spēka, naudas, varas un baudkōres kults, lītōj jebkurus leidzekļus mērka sasnēgōšanai. Lai leidzvorōtu šīs procesus sabidreibā, napicisāma skaidra, naatškaideita kristeigō mōceiba ar sovu ticeibu dzeivajam Dīvam, cylvāka namērsteibai, kas veicynoj jō ikšējū izaugsmi un atbiļdeibu par sovīm dorbim. Te navar leidzēt kristeigūs sektantu mōceibas, labklōjeibu navar paceļt vīnkōrši, pīmāram, ar naudas zeimu drukōšonu lelā vairumā bez realō saguma. Vysam jōbyut sabalansētā ar ražōtōm vēteibom. Taitpat arī Diva vōrdam jōbyut ar sagumu, kuram

Nūbeigums 3.lpp.

A. BUDŽE, PRĀVESTS

LAI VEIKSME DVĒSEĻU SVĀTDAREIŠONĀ!

2. augustā Vonogu draudzē (Leivōnu dekanats) beja reši izcylas pīcāsdīna: draudzes dālu, 1972. godā dzymušu un Reigas Goreigū semināru sekmeigi beigušu, studejušu tōlajā Francejā, šō poša godā 27. juli Rēzeknes Jezus Sirds katedralē ordinātū Edgaru Cakulu iraudzeja pi Kunga oltora. Pīmicijas dīnas saulainajā reitā draudzes lūcekļu leiksmōs seļōs, svātsvineigi skanūt zvonim, krōšņā vosoras zīdu smaržā un bogōteibā vareja labi redzēt, kai cylvāki saprūt, kū myusu dīnōs nūzeimeigi atstōt laiceigū dzeivi un kliut par prīsteri, kod vysapkōrt volda lela naziņa par reitdīnu.

Prīsters ar Pesteitōja krystu rīkōs svineigā procesejā, bazneicas karīgu un koncerebrantu pavadeibā, dīvnomā isaroda nu draudzes mōjas kūpā ar sovu goreigū tāvu A. Smelteri. i dīvnoma, ceļūs nūsamatuse un ar pīcas osorom acīs sovu vacōkū dālu sagaidēja mōte, vēlreiz deve svēteibu kai tūreiz, kod izvadēja pasauli nu gimīnes. Šūreiz jōs dāls jau devēs pi Kunga oltora, jō ocu pīšķā stōvēja Pesteitōja krysts — cīļvēces pesteišonas zeime, jys apszynōja vadmotīvu, kaidu izavēļējis turpmōkajai dzeivei:

— Jezu, grību vysu myužu sekōt Tovōs pādōs! ilgōjūs miļōt vīneigi Tevi un dareit vysu, lai arī cyti cylvāki imiļōtu, sekōtu Tev!

Mozlīt satraukts, kai pyrms kotra svareiga dorba, jaunais prīsters isōce himnu Svātō Gora gūdam — »Veni, Creator Spiritus«. Sōcēs Dīvmōtes gūdam vēļteita Mise. Jaunais prīsters vyspyrms sirsneigi pasateice klōtasūšajim par pīsadaleišonūs jō

brīs — 1969. godā 2. decembris ASV), kai arī sabidriskajam darbinīkam, ōrstam, Latvejas Republikas Saeimas deputatam, Latvejas Republikas satiksmes ministram (1931) Ontonam Rancānam (1897. g. 25. jūņš — nūšauts 1942. g. Astrahaņā). Šys pīmīneklis atsarūn Lyuzinikūs. Pasōkuma iniciators — Latgolas kulturas darbinīks Ontons Kūkojs. Atbolstu snēdze pogosta padūme, Latgolas Demokratiskō parteja un veiskupa Jezupa Rancāna fonds Amerikā. Naurānu bazneicā nūtyka aizlyugums par obīm Latvejas vaļsts vadeitōjim un veidōtōjim.

A. PIĻPUKA, DEKŠĀRĒS

GŪDA KONSULA SAKNES — VARAKĻŌNU LAZDINĪKŪS

Laikroksts »Austrālijas Latvietis« roksta, kai par gūda konsulu Dīnvydaustrelejā icalts Frančs Svylāns. Avize roksta: »...jau eisi ziņōjam par 16. janvarī sajmītū Australejas ōrlītu ministrejas pīkrisōnu Franča Svylāna iceļsonai par Latvejas Republikas gūda konsulu Adelaidē ar jurisdikceju Dīnvydaustrelejā. Šymā postenī jys stōjas 1996. godā sōkumā aizsaule aizgōjušo Eduarda Voitkuna vītā«.

Frančs Pīters Svylāns dzimis 1954. godā 21. majā Adelaidē, bet jō saknes ir tōli prūm nu šōs eksotiskōs piļsātas. Līta taida, kai tāva Henriha dzymtō puse ir Varakļōnu pogosta Lazdinīki; kai daudzus cytus Latgolas dālus un meitas vātrāini un nažēleigi nūtykumi, kuru izraisēja II pasauleja kars, kai lopas vēja aizrōve tōli prūm nu dzimtnes, leidz beidzūt izkaišēja arī pa piktū kontinentu. Te tod pidzyna Francs Pīters, kuram niu pošam jau Diva svēteita saime. 1976. godā jys beidze Adelaides universitāti ar tīslitu bakalaura grādu, nōkamajā — 1977.

godā īgyva advokata tiseibas un leidz 1984. godam strōdēja privatōs juridiskōs firmōs, bet nu 1982. leidz 1986. godam — Kūpvaļsts tīslitu departamentā, nu 1987. goda otkon atsagrīze privatpaksē »Frank Webster & Associates« Adelaidē, sōcūt ar 1992. godu veice arī notāra pīnōkumus.

Latvišu sabidreibā ir nu 1990. un leidz 1996. godam — Adelaides Latvišu bidreibas vaļdē, beja Australejas latvišu informaejas centra vadeitōjs, vīns nu latvišu tērdzniceibas un ryupniceibas kameras Dīnvydaustrelejā dybynōtōjim, nu 1994. leidz 1996. godam — LAJ prezideja pīkšsādātōja vitnīks un PBLA vaļdes lūceklis. Ar dzeivesbidri Inesi audzynoj divus bārnus.

Laikroksts pīvinōjis arī Latvejas konsulata adresi Adelaidē: 84 Franklin Street, Adelaide, S. A. 5000, kur pijimšona ar īprikšēju pīteikumu. Posta syutējumim: P. O. Box 149, Glenside, S. A. 5065. Tōlrūns — (08) 8379 4010, faksimils (08) 8379 4010.

A. BUDŽE

DAŽŪS TEIKUMŪS

18. juli Arendolē atklōts jauns tyłts. Pādejis godu laikā tys ir vīneigais, kas uzbyuvāts vysā Latvejā. Atklōšonas svineibōs jēme daleibu un jaunbyuvei deve svēteibu Daugavpiļs dekans, Arendoles draudzes prāvests Aleksandrs Madelāns.

Nu 7. leidz 11. jūļam Rēzeknes 1. vydusskūlā nūtyka Reigas Katchetikas instituta Latgolas nūdaļas vosoras

kursu seseja, pīsadaleja 75 Latgolas skūlu pedagogi — gon tū, kuri jau pasnādz ticeibas mōceibu, gon vēl gatavojas kliut par taidim. Seseju vadēja ōrzemu lektores, profesores, goreigōs mōsas Kerolaina Tomasa, Kristīne Viltrone nu Amerikas Savinōtajom vaļstīm, Magdalena Stenglere nu Kanadas.

17. juli Ludzas rajona Migliniku pogostā aklōts pīmīņas ansamblis Jō Ekseļncei veiskupam, Latvejas Republikas pīkšsādātōja bidram, Latvejas Vaļsts prezidenta vītas izpiļdeitōjam, Tautas bolvas laureatam Jezupam Rancānam (1886. g. 25. okto-

Gatavojūtīs kopu svātkim 15. juli, tyka reikōtas Gaļānu (Vydsmižas) cima kopu sakūpšonas tolkas. Pogosta teritorejā septeņas kopsātas, dorbojās pīcas, sastōdeits uzskūpšonas dežurgrafīks leidz 2000. godam. Šūgod par tō izpiļdi atbiļdeigas beja Gaļānu, Priževōitu, Zeimuļu—Puzāku un Indānu kopsāta, atkrytumu izvesōnai un cytīm dorbim, sevišķi nūkoltušu kūku zōgēšonai, cytīm dorbim beja pogosta padūmes transports. Vysa uzskūpšona ir par idzeivōtōju sazidōtajim leidzeklim. Varbyut taidam paraugam varātu sekōt arī cytūs Latgolas pogostūs?

svēteji, svātdarēji, devi sovīm mōceklim un apostolim, sacedīdams: »Jemit un dzerit vysī nu tō, jo tys ir munas Jaunōs Dereibas asnis, kas par jyusim un daudzim tiks izlīts! Jysu grāku pidūšonai. Dorit tū munai pimiņai!«

Pēc svātōs Mises sekōja pateiceibas himna »Te Deum...«, draudzes kōrs tū izpiļdēja ar lelu sajysumu, kai breizīm lykōs — nalelō dīvnoma varonī grīsti pasaceļs uz augšū! Jau seņ beja zynoms, kai Vonogu draudzē ir spēceigu bolsu ipašniki, par tū šymā dīvkolpōjumā pōrsalicynōja vysī.

Nūbeigumā beja jaunō prīstera svēteiba klōtasūšajim goreidznīkim, mōtei un cytīm pidareigajim, tod vysim klōtasūšajim. Diva svēteibu jys vēļēja ar rūku uzliksōnu, vysī šūs ratūs svineibu daleibnīki sajeme pīmīņas biļdeites ar Pesteitōja krysta atveidu, zam kura stōv Jezus mōte Marija un svātais Jōns. Ar tū izteikts vysis: vīneigi ar un caur Pesteitōja krystu myusim nōks pesteišona, Dīvs ir myusu patvārus un cereiba!

Sekōja daudzī apspeikumi. Vyspyrms jaunū prīstera uzrunōja Leivōnu dekans prelats J. Začests, pasnādzūt skaisti darynōtu svātōs Mises tāru, Daugavpiļs dekans A. Madelāns pasateice par spēju kavētīs atmiņōs pyrms 47 godim A. Smeltera celebrētajā sv. Misē (1949. goda 26. septembri), kod Goreigō seminara audzēkni sveice sovu bejušu leidzstudentu un nōkamū profesoru, arī beja tyvinīki un draudzes lūcekļu apspeikumi un Diva paleiga vēļējumi turpmōkajā dzeivē un dorbā Krystus veinakolnā.

Svineigā procesejā vysī atsagrīze draudzes mōjōs, kur fotografējōs. Draudzes lūcekli beja saryupējuši garšeigu malteiti. Nūslāguma vōrdus pi bogōteigi klōta mīlasta golda prīsterim, Edgaru Cakulu rodīm un tyvinīkim teice jō tyvs radinīks, Rudzātu un Vonogu draudzū prāvests dekans Pīters Onckulis, vāladams saglobōt lobu veseleibu un byut gudram, kolpojūt dvēseļu pesteišonai. Zynam, cik gryuteibu un napanarzātu cīsōnu prīsteram ir jō dorbā un dzeivē — naaizmērsim par jim lyugtīs!

Vālitū Diva paleigu un Aglyunas Dīvmōtes, kuras svātglezna II pasaulā kara laikā atroda patvārumu Vonogu bazneicā, svēteibu!

REDKOLEGEJA: Valija Berkina — Jākubiļš, Jāns Elksnis — Latgolas Kultūras centra izdevniece, Pīters Gleizdāns — Rēzekne, Jāns Kokins — Daugavpils, Anita Petkune — Krāslava, Ontons Rancāns — Preiļi, Ontons Slyšāns — Bolvi, Viktors Trojanovskis — Ludza, Pīters Zeile — Reiga, Jāns Žugovs — Reiga, ūrzemu biroja vadeitōjs — Alberts Spōģis Ministere

JŌNS BROKS-EISĀGS, TALSI NĀV JŌDZEIVOJ GRĀKU NŪŽĀLŌŠONĀ

FRANČAM STRODAM — 90

Atcerūtīs cinejamu cylvāku kaidā nūzeimeigā jubilejas reizē, pošam sirds klaid gaisōka un gribis vēlēt tikai lobu. Taid cylvāks, pareizōk byutu sacejit — personeiba, ipaši Latgolas nūvodā, ir popularais pedagogs un publicists Frančs Strods. Jū pazeistu, zynu un cineju vairōk nakai 60 godus. Šō goda 23. augustā jam pisapildis deveņdesmit myuža godi. Dzimis 1907. godā Varakļōnu pogosta nalelajā Solas cimā, kurā beja tikai divas zemņiku sātas, jō vacōku — Aļonas un Jezupa gimine — beja svēteita ar četriem dālim: Ontonu, Donotu, Izidoru un Franči, plašā apkaimē pazeistama ar prasmeigu saimnīkōšonu, dorba mīlesteibu un gūdeigumu. Ysī brōli vuicējōs četrus

kilometrus attōlajā Sārnu skūlā, bet dzeivē izakōrtjōs tai, ka jaunōkais Frančs paspēja vairōk kai pōreji kūpā. Izgleiteibu turpnojā jau Latvejas breivvaļsts nūdybynōtajā Lelūs Strodu 1. pakōpes pamatskūlā, pēc tōs pylnu pamatskūlas kursu igyva Varakļōnu pamatskūlā un beja pyrmais nu Lelajim Strodim, kas vuicējōs 1921. godā nūdybynōtajā Varakļōnu vydušskūlā.

Jau nu studenta laikim Franča Stroda, voi runōs storp vitejim — Solas Franča vōrds lobā un cyldynomā nūzeimē skanēja vysūs lūcējumūs. Jys beja plašas apkaimes jaunišim paraugs, kuram ceptēs leidzynōtis.

Ļūti augstu vērtējams pedagoga

dorbs. Nu 1936. leidz 1940. godam strōdōja Aglyunas gimnazejā, pyrmos komunistu okupacejas laikā — 1940./41. mōceibu godā — Preiļūs, tod otkon leidz 1944. godam Aglyunas gimnazejā. Pēc komunistu ūtras okupacejas icalts par Varakļōnu vydušskūlas direktoru un šymā krāslā sabēja leidz 1950. godam, tod divus godus strōdōja Cesvaines rajona Kraukļu skūlā, beidzamō jō pedagogiskō dorba vita — nu 1952. leidz 1967. godam — Gulbines rajona Syltōju skūlā. Aizgōjis pensejā, saimnīkoj personeigajōs mōjōs Jersikas »Styuriškūs« Preiļu rajonā.

Davums publicistikā saistōs golvonūkōrt ar Latvejas breivvaļsts laiku un pēcokupaceju, nu trešōs atmūdas. Jau 1957. godā Breivajā pasaulē izdūtājā literatūras vēsturnīka Mīkeļa Bukša »Latgaļu literatūras vēsture« 625. loppuse autors roksta:

»Francis Strods skūlōtōjs, publicists, (...) rakstējis par literatūru, folkloru un audzynōšonu. Jō roksti izaceļ ar skaidru skotu, nūteiktom latgaļu tradicejom, lelu dzimtines mīlesteibu un litu objektivu apgaismōjumu«.

F. Stroda publicacejas kuplā skaitā atrūnamas »Latgolas Vōrda« un »Latgolas Bolsa« slejōs, pēc trešōs atmūdas — preses izdavamūs »Katōļu kalendars«, »Nūvodniks«, »Stors«, »Katōļu Dzeive«, jō vōrds nav svešs ari Varakļōnu nūvoda mēnešrokstā »Varakļōnits«.

Solidais vacums Frančam Strodam nav mozynōjis interesi par nūteikušū apleik sabidriskū dzeivi un skaidrō atmiņa vēl atklōj vinu ūtru faktū nu vairōk kai pusgodsynta attōlōs pagōtnes.

Garajūs okupacejas godūs jys oficialajai varai nabeja izdeveigs, uz tū nūrōda ari mātōšona pa dorba vitom.

Jam vitali preteiga beja laipōšona, »leika mugora«, pīsalabynōšonōs. Jam beja tikai vīna patīseiba, vīna taisneiba. Asu pōrlīcynōts, ka beja spējejs un zynūšs, lai uzraksteitu disertaceju par nikur breivajā un demokratiskajā pasaulē naasūšū marksismu leninismu, igyutu zynōtnīka grādu, bet jō imunitate un alergeja pret taidom »zynōtnem« beja vairōk kai piteikūša, lai aturātu nu šō sūļa un niu, pēc trešōs atmūdas, jam navajaga dzeivōt grāku nūžālōšonā.

Lelōs jubilejas reizē ari maņ jōizso-ka lela pateiceiba Frančam Strodam, jō meitai Kristīnei Bērziņas kuņdzei par myusu ilgajim un nūtureigajim naklōtīnes kontaktim, nu tō asu igivis daudz loba un palīkūša. Frančam IStrodam ari turpmōk loba veseleiba, gaišs prōts, Dīva paleigs un vēl daudz daudz jauku un gaišu myuža dīneju!

JŌNS GURGONS

LATGOLAS ZEMŅIKA DĀLS — ASV KOSMOSA PĒTNĪKS

Tys ir Jāns Vylcāns nu tagadejō Sutru pogosta »Birtaloms«, kur jō tāvs Salimons 1935. godā par syuri ikrotū naudu nūpērka ūtrupejūšu vīnsātu. Te Jāns izauga klusā meža nūstūrī, aizgōja plotajā pasaulē. Nu 1959. goda dzeivoj Amerikas Savīnōtajōs Valstīs, Bostonā. Emigrants nu Latvejas tī ir plaši pazeistams, slaveneiba, īvārojams kosmosa pētnīks. Pastōsteišu par jū dzeives gōjuma seceibā.

Dzimis 1922. goda 16. septembrī Rudzātu pogosta Streičavkā, beidzis Sutru sešķlaseigū pamatskūlā. Jōnam beja gaiša golva un jys beja tys dāls, kū Salimons Vylcāns beja nūlēmīs izvuiceit. Četrus godus Jāns vuicējōs Aglyunas klasiskajā gimnazejā, pabeidze slovonū Reigas 1. gimnazēju. Ūtrō pasaulā kara laikā dīnēja latvišu legionā 15. divizejā, pēc kara un gyusta nūklīva Beļgejā, studejas uzsoce Baļtejas Universitates inženirzynōtņu fakultatē Hamburgā.

1948. godā Jāns Vylcāns izceļoja uz Kanadu, kabatā jam beja diploms par augstskūlas beigšonu, bet, izdūtū Eiropā, te tū naatzyna. Strōdojūt par zaltraci, uzsoce studejas Kvinas universitatē Ontario, 1955. godā beidze ar grādu elektrozyndētēs, leidz pilneibai apgyva angļu volūdū, perfekti zynōja ari latīņu, vōcu, greku un cytas. Leidz 1959. godam strōdōja ar lelajim radarim Zīmeļamerikas aizsardzeibas linejas veidōšonā Kanādā.

1959. godā J. Vylcāns sajēme aicyndōjumu strōdēt ASV, kūpā ar gimīni kai bezkvotas imigrants pōrsacele uz Bostonu, kur dzeivoj ari tagad. Jō dorbs saistōs ar elektroniku, paraleli studeja Zīmeļaustrumu universitatē grādātūs inženiru skūlā Bostonā. Jam pasalamējōs izgudrōt lokatoru, ar kura paleidzeibu lidmašinas var nūšādynōt leitā un

snīgā, patentēja un tū nūpērka ASV valdeiba. Sōce strōdēt Harvarda universitatē par pasnīdzejū, papildynōja jau tai plašōs sovas zynōšonas, aizstōvēja doktora disertaceju. Tūreizejais valsts prezidents Niksons pidvōja drbu Kosmiskajā centrā, kur konstrueja uz Mēneša nūlaižamu kugi. Jāns Vylcāns kūpā ar cytim ASV radzamōkajim kosmosa zynōtnīkim konstrueja »Apollo« vadeišonas sistemu. Prezidents pīaicynōja sovā komandā par tehnikū padūmnīku, Jāns Vylcāns klīva par Elektronikas pētnīceibas institūta golvonū ekspertu kosmiskajūs lidōjumūs.

Pādejūs desmit godūs J. Vylcāna dorbs ASV ir analizēt un izvērtēt satelitu pīlītōšonas īspējas aviacejas vērszemes un jyras navigacejā. Golvonō lūma te ir militarūs satelitu sistamai, kū ASV prezidents Reigans beja apsūlējis ikōrtēt pēc Dīnvydkorejas lidmašinas ar 269 pasažīrim nūgōšonōs, kur jū Kurīļu solu rajonā ar raketem nūtrīce 1983. godā Padūmu Savīneiba. Jāns Vylcāns tagad turpyno dorbu lelū attōlumū radara atteisteišonā, jaunu sistemu un tehnikas pīlītōšonā nōkamajā godu simtenī, litojūt satelitus, radarradiometrus un gaismas radarzvērējus aviacejas brīsmu — namīreigūs gaisa strōvu utzveršonai, lai pasažīru lidmašinas var nūšalaist jebkurūs laika apstōkļūs. Jam ir ASV patents parametriskajūs mikrovlīņu pastyprynōtjōjūs, nu ASV administracejas sajēmīs daudzus apbolvōjumus, atzeits kai īvārojams zynōtnīks un persona. Bez zynōtnyskō dorba pyllda ari sabidriskūs pīnōkumus: ir katōļu kūpas vacōkais, beja 6. Vyspōrejūs latvišu dzīšmū svātku ASV padūmes pīkššādātōjs. Kūpā ar dzeivesbidri Aīnu, žālsirdeigū mōsu,

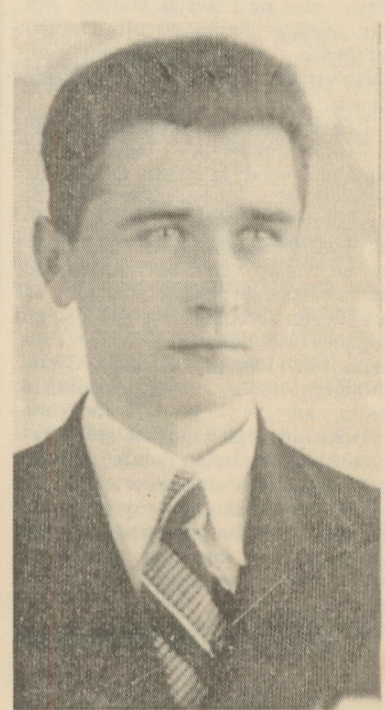
izauzynōjūši un izskūlōjūši dālus Paulu Kristoferu, kurs kai inženers konstruktors strōdoj datoru uzjāmumā, un Pīteri Tomasu, kurs ir zynōtniskīs projektu vadeitōjs.

Nūvodniks Jāns Vylcāns ar dorbim un latvyskū nacionalū stōju tur gūdā sovas dzymtas un latvu tautas kūpumā vōrdu.

...Salimonam beja pīci dāli. Ontons un Stanislavs krita frontē ūtrajā pasaulja karā, jū pošu kai tautas inaidnīku 1949. goda drausmeigajā 25. marta naktī kūpā ar dzeivesbidri Apoloniju un jaunōkū dālu Robertu padūmu varas pōrstōvi aizvede uz Sibīriju, nu Golgotas ceļa vairs naatsagrize. Videjais dāls, pōrnōcis nu dīnasta okupantu armejā, par laimī nabeja pīsaraksējis, strōdōja Preiļu MTS un tymā breidī beja komandejumā Valkā. Tagad Pīters Vylcāns jau pensejā, ar meitu dzeivoj sovōs »Birtalōs« — meita tī jaun-saimmeica, tāvs paleidz ar padūmu un dorbu, cik spēj. Par brōli Jōni ilgu laiku nikō nazynōja. Beidzūt, pēc 35 godim tykōs.

Tys beja 1979. godā, kod Pīters aizbrauce uz Ameriku. Otkolredzēšonōs nav aprokstama. Aiz oceana nūdzeivōja mēnesi, pōrsalicynōjōs, ka sovas laimes kalējis ir cylvāks pats ar sovu dorbu. Brōļs, kurs svešā zemē īsaradis tikai ar nalelu čemodaneņu, naatlaideigi strōdōdams, īgivīs pasaulja slavi zynōtnē un nūdrūšynōjis lelyskus dzeives apstōkļūs — ar gimīni dzeivoj pošbyvātā lelā divstōvu mōjā, ir tureigs, bet ari taupeigs — pats apkūp mōju, skolda molku, kūp pīmōjas parku, dora vysus cytus dorbus. Dorba tykums jam svareigōks par vysu.

Brōļs īskēršonōs beja naziņas un skumu pylna. Jāns kai kosmosa zynōtnīks saisteits ar valsts nūslāpumnim, uz cytu zemi jam nav īspēja braukt, Pīteram ari ūtru reizi vairs natikt tōli — slīmeibas, vacums. Vīnēgais sazynōšonōs nu dūmu apmaiņas leidzeklis ir tōļruņš un vēstules.

KAZIMIRS RUČS

ĪLANKUMĀ

Sōkumā 15. divizejas štābs atsaroda Bytovā, tod tyka pōrcalts uz Šopienvaldi. Natōli nu Bytovas beja Lipuša, kurā nūsavītōja pulkveža Januma 33. pulks. Pūļus hitleriši beja vysvairōk vojojūši, daļa turīnes veirišu apšauta. Latvišu legionarus draudze pamateigi pacinōja, sagatavōja syltu kafēju, latvišūs jī saskatēja karaveirus, kuri ceinōs pret boļševikim, lai glōbtu sovu tēveju.

Līpušas kopsātā apgloboja myrušūs pūļu kara gyustēkņus — Varšavas sacēšonōs ceinētōjus, kuras apspide vōcu armeja. Īsarodūs vitejō prāvesta vitā. Īraudzejuši mani Waffen—SS uniformā, apbruņōtu ar karalauka kapelana krysteņu koklā, vōcu karaveiri, kas tī beja, atsakōpe un nūlaide durkļūs. Pūļu kops beja izrokts ūrpus kopsātas, cylvāki beja jōgulda nasvēiteitā vitā, kai lūpi... Vysupyrms

nūsvēteju kopu un turpynōju apbedeišonu latīņu volūdā.

Varšavā beja sasacāluši ap 30000 pūļu patrioti, tūlaik jīmā jau beja sorkonō armeja, bet pūlim paleigā nanōce, nūgaideja, lai jūs sakaun vōčiši. Apmāram pēc mēnesi ilgas ceinās jī tū ari panōce, taidā veidā pūļu patrioti sorkonajai armejai paleidzeja ībrukt Berlinē, īlenkt Pomeranejā asūšū armeju, tymā skaitā ari latvišu 15. divizeju. Sōcēs napōrtraukta lausšonōs nu īlankuma, kamer izadeve tikt Meklenburgā aiz Oderas.

1945. godā latvišu 15. divizeju aizkomandēja uz fronti pūļu Vislas tyvumā, lai stōtūs preti sorkonajai armejai. Tei beja solta zīma — vysmoz 20 grādi zam nulles, latvišu legionarim nabeja smogūs īrūču, ar kū stōvēt pret krīvu tankim un lelgbolīm, nabeja ari zīmas apgērba, jo kotrs syutējums nu Vōcejas tyka iznycynōts ceļā.

Tōlōkais latvišu divizejas ceļš beja uz Nakeli caur Kēnicu, Zempelburgu, Vandsburgu, ari kara lauka mōceitōji K. Ručs un J. Straume nūnōce Vandsburgā. Uz šejīni atsakōpe latvišu divizeja pēc sakōves. Rīēja smogas kaujas, sorkonō armeja napōrtraukti uzbruka naktīs, nalobā bolsā blaudami: »Za rodinu, za Stalina!«.

Vandsburga ir moza pīlseteņa, fronte beja napylna kilometra attōlumā. Ļaudis raudōja, klīdze, pīlšātas skūlā beja pōrsīšonas hospītais, kur opereja bez jebkaidom imydzynōšonas zōlem, uz skūlas golda — tī gulēja majors Hāznērs, pīkštelpā ryndā sēdēja īvainōti legionari, sašauti un plūseiti, bet navaimanōja, gaisms smirdēja nu jūs uz greidas izlītō ašņa. Cyti īvainōti sovu kōrtu gaideja ūrpusē pajugūs, kuru rynda aizakaveja leidz pat frontē.

Pasarōdēja sorkonaramejas tanki, ari es, nasaverūt uz karalauka kapelana omotu, tyku nūlykts frontē ar Panzerfaust (tanku dyuri) rīkōs. 15. divizeju sorkonō armeja īlepe apmāram 100 kilometru aizmugurē, kamer ar ceļjom atsakōpe leidz īzalausšonōs vitā, pagōja apmāram nedēļa, legionari tikai ar šautinēm stōjōs pret

Nūbeigums 3. lpp.

AINA ALSUPE,
ETNOGRAFE, DR. HAB. IST.

AUSŠONA LATGOLĀ 19. UN 20. GODSYMTĀ

Godsyntim ilgā atteisteibas gaitā audumu un rūkdorbu darynōšonā un rūtōšonā radeitis palīkūšas mōkslinīcyskas vērtēibas, tōpēc īprikšējūs paauđu pīredze jōizmōntoj kai meistareibas skūla, īrūsmes olūts. Lela daļa myusdīnōs pazeistamu audumu tehnikōs darynōšonas pajēmīnu veidojūšīs pādejū divu godsyntu laikā.

Ausšona — vysizplateitōkō tautas mōkslas nūzare Latgolā. Leidz 20. gs. vydam sīvišu lelōkō daļa prota aust ar rūkas auzamajim stōvim, sovukōrt, daļa izstrōdōjumu beja rūtōti.

Pētūt un analīzēt audēju nūdarbi, ausšonas reikus un izstrōdōjumus, īgyus- tom īzīņas materialus un sacynōjumus, kas nūdereigi praktiskajam dorbam, izgleiteibai, mōkslai un zynōtnē. Leidz šam laikam nav īznōkuse nivīna mōceibu,

mōkslas voi zynōtniska grōmota, vēlteita ausšonai Latgolā, ir publicēti tikai naleli roksti dažaida rakstura izdavamūs.

Ļūti moz ziņu par ausšonu Latgolā Vēstures arhīva maerialūs, bogōtōkais datū klōsts atsarūn Latvejas Zynōtņu akademējas emografu ekspediceju vōkumūs, lelōkōs ausšonas reiku un audumu kolekejas globojas Latvejas centralūs muzeju fondūs Reigā, Latgolas muzeju kolekejas ir nalelas un naaplyver vysus pazeistamūs audumu un reiku tipus. Mōkslinīciski īzteiksmeikajim darynōjumim pīskaitamas jūstas, vyl-laines, sagas un dvīli.

Lai pēc īspējas pīlneigōk apzynōtu un saglobōtu vērtēigū un sovōdabeigū kulturās montōjumu, kū Latgolā radējuse audēju nūdarbe, jōpapyldynōj vitejūs muzeju kolekejas, audēju darbeibas rezultati jōpublicē, jōdzūd grōmotas, sakrōfi materialī jōizmōntoj tautas dorba, esteiskajā un patriotiskajā audzynōšonā.

**NAAIZMĒRSTI
ABONĒT »ZEMTURI«
LATGALU
KULTURVĒSTURYSKU
IZDĀVUMU**

A. BUDŽE, PRĀVESTS

KOPU KŪPŠONA

Mādž sacejit, ka, uzaturūt svešā vitā, par vitejūs īdzeivōtōju kulturu un izgleiteibas leimīni vyslobōk varūt sprīst nu tō, kaidā kōrteibā kopsāta. Sakūpteiba, kūpeņu apzālūmōšona līcynoj, ka cīnam un meilam sovas tautas kulturās darbinīkus un seņēšs, kuri dzeivōjūs pyrms myusim. Pīlšātas parkus un dōrzus uzrauga īpošas personas — dōrzu arhitekti, kūpēji un dōrzinīki, bet kopi pi myusim pa lelōkajai daļai palīk tyvinīku un pat svešu cylvāku ziņā. Jī pēc sovas gaumes stōda dzeivžūgus, dēstej pučes, uzstōda lelōkus voi mozōkus pīmineklūs, lik pīmiņas plōksnes, kristus un cytas zeimes.

Ogrōkūs laikūs vīnas gimines kopi beja īžūgōti ar dažaida materiala žūgim, tagad taidus ceņšas naustōdeit, dažōs kopsātōs tī pat aizlīgti. Īreikoj dzeivžūgus. Vyspraktiskōk ir stōdeit zamas kryumus un zīmcītes, seviški jōizsargōja nu cereņu stōdeišonās, nu lupīnas kultīvēšonās. Vosoras pučes jōpasaceņšas izmōntēt zamas, jō augustas styprī būjoj un reizem pat aizsadz vysu kūpskotu.

Gimines kopvitōs var nūvītēt nalelu sūleņu. Prūtams, regulari jōnūvōc nūveituši zīdi un vaiņuki. Atkrytumim paradzātas īpašas vitas un tūs nav jōmat pōri žūgam, kur pasagoda. Nikas tai nabūjoj kopsātas izskotu un īspaidu par jū, kai nasakūpteiba apleicinē, atkritumi uz celenim.

Kūpeņas pi myusim byutu īteicams veidōt 1,25x0,75x0,1—0,15 metru izmārus, lai nav pōrōk augstas. Atkareibā nu tō, voi jei ir saulainā vitā, voi ānā, jōizaveļej atbylstuši puču stōdejumi. Labi īzaskota, kod apaudzāta ar zōli, bet tys prosa īknedēlas laisteišonu un zōles regularu cērpsonu. Apmales var likt kotrai, bet var ari vairōkas apvinōt, pīmineklī un pīmiņas plōksnes uzstōdami kūpeigi. Taidīs kūpeigis pīmineklīs likams laulōtīm draugim, gimīnes lūceklim un bāmim. Uzroksti jōizaveļej nu Bībeles voi laiceigōs literatūras, tīm jōbyut eisim, lakoniskim, kūduleigim un literari pareizi īzveidōtīm ar vajadzeigajom pītuvas zeimem.

Nabyutu vālamis likt vinu pošu pīmineklī bez aizgōjēju vōrdim. Pādejā laikā nūvārōts, ka pidareigū vōrdus pi pīmineklīm uzlik uz atseviškom plōksnem, taidūs gadejmūs šūs pīmineklūs myusdīnōs vīgli var nūzagt un pōrvītēt

uz cyturīni.

Uz daudzom aizgōjēju atdusas vitom ir krysta zeimes. Tōs nalīcynoj, ka te, lyuk, dus vīns aizgōjējis, tei ir zeime, ka cylvāks ir bejis krīsteigs, stōjis Dīva priškā, byudams vīnōts ar Pesteitōju Jezu Krystu un nav pakļauts pazusšonai. Krysta zeime uz kopa eistīneibā ir uzvaras un prīcas simbols — myusu meilō cylvāka dvēsele kūpā ar Dīvu ir gaismā un mīlesteibā. Te tod ari ir tī eistī svātīki — byut kūpā ar Krystu un Krystā kai šymā saulē, tai myužēibā.

Šūgod kopu svātūs varēja un var vārēt vairōk apmaklōtōju, ari kopsātas vairōk sakūptas. Kod nūteik pogostu sakūpteibas skates, kai vīnu nu obligatajim kriterejim jam ari kopsātas. Tys līcynoj, ka pamozam ari cylvāku dvēseles klīst sakūptōkas.

Tyvojas rudīņš, Dvēseļu dīnas, jōdūmōj un jōatlycynoj laiks ari myusu meilajim aizgōjējim, kuri atsadskopu kalneņūs. Tys ir, jōistōda kaida puče voi kūšumkryums. Šym rokstam idejas pasmalts nu taidim izdavamim, kai »Mano namai«, 1996, Rūgpiūtīs leitovīšu volūdā, »Dāru puļes«, Olūts, Reiga 1980, un »Krūmu un koku noteicējs«. Atļaujīt īpazeistynōt ar dažīm prišklykumim:

UZRUNA TAUTAI

Sākums 1.lpp.

leidza it grāku pūdušonas vara un cytas, ar pristereibu saistītās Diva želesteibas. Bet tūsi pristereibas sektantim trykst. Un te jōsoka, ka valsts institucejas ijam pareizu poziceju, nūstōju, atbolstūt Latvejā četras picas tradicionālās konfesejas, kas ilgā laika pūsmā pīrōdējušas un sevi aplīcynōjušas pozitīvā dorbā. Šom vacōkajōm konfesejom lykums paredz īspējas vuiceit ticeibu arī skūlōs. Valdeibas nūstōju vajadzātu ivārōt arī vysūs zamōkajūs leimīņūs, nasasaistūt ar sektantismu, kas ir privatu cylvāku pašdarbeiba. Jo pašdarbniks nu molas, pīmāram, sōc rūseitis valsts istōžu teiklā, saceisim, izdūd pavēles, paroksta dokumentus, drukoj sovu naudu, tod vysas šōs darbeibas ir nadereigas un pat nūzīdzeigas. Relīgejas laukā teiši šaida pašdarbeiba ir sektantisms. Voi teišam tū tik gryuši saprast tim, kas pulcejas sektantu saītūs?

Padūmu laika cylvāks, kam dzeive beja īprīkš reglamentāta, tagad atsarūn situacejā, kur jam pošam jōplāno, kai izdzeivōt. Jo jys nav religiozs, jytas nadrūši un uzklausa tūs, kas gotovi otkon pasaceit priškā, kas dorams. Un te dorbu atrūn vysaidi ziņniki, horoskopu sastōdeitōji un cyti »prāvīši«. Īsadmōjit, jo kaidis valsts parlaments sōktu apsprīst horoskopu voi ziņniku prognozes, voi tys nabyutu komiski?

Namōneisim sevi arī individualajā dzeivē. Ari modernam cylvākam napīstōv religejas vitā pīsalit mōņticeibai, bet, lai pīsavārstu religejai, jōzīt cauri zynomai moralō brīduma stadejai.

Kū īteikt jysim, ticeigajim? Paturit prōtā, ka vysa myusu dzejīve ir Diva rūkōs un ik dīnas ar pylnu pašōveibu atsadūdīt Diva gōdeibai. Ilgōjītēs pēc Diva un jysim byus vīgli lyugtūs, vēļtejt Divam uperī sovas ikdīnas gryuteibas un pats Dīvs paleidzēs sakōrtōt jysu dzeivī. Krystus ir sacējis: nivīns divim kungim kolpōt navar, jys navarīt Dīvam un Mamonai — tys ir breidynōjums, lai cylvāki nakliutu par materialō lobuma vergim. Sevišķi jaunōnei sevi jōpasorgoj nu kolpōšonas zalta tejam voi zaļajam pyučam, voi seksa divaklam, voi kaidam cytam elkam. Tauta cer, ka na tikai bazneica, bet arī valsts ar sovīm lykumim paleidzēs uzturēt lobūs tykumus. Žāl, pi myusim ir daži ļūti slykti rōdeitōji, alkohola patērīņi nasamereigi augsts, ik mēnesi nūteik ap 100 pašnōveibom, abortu skaits lelōks nakai dzymuši bārnu. Dzimsteibas ziņā asom pādejā voi priškādejā vitā Eiropā. Tōs ir smogas ekonomiskōs un moralōs problemas, bet arī Diva paleigu kūpeigim spēkim paciteigi jōrysyno.

Arvin dzeivojīt, kai ticeigim cylvākim pīsanōk, kū napaspēsīt paveikt šeit, tū turpynōs jysu bārni. Bet vysas problemas atsarysynōsis tikai tad, kod byusim jau Diva priškā. Teiši tōdēļ mes dzeivojam, lai radzātu Divu jō valsteibā un palyktu vinmār jō mīlesteibā.

Lai Dīvs svētej jysus un styprynoj jysu spēkus!

PAR PĪNA ryupniceibas atteisteibas sōkumu Latvejā var uzskateot 19. godsymta beigās. Jau nu 1911. goda svīstu eksportēja. 1914. godā pōrstrōdōtas 35,6 tyukstūšas tonnu pīna, izgatavōtas 1500 tonnas svīsta, 873,3 tonnas tō eksportētas. 1938. godā 249 pīnōtovōs izstrōdōja 29,4 tyukstūšas tonnu svīsta, eksportēja 23,5 tyukstūšas tonnu, četras pīktdaļās. Sīra ryupniciskō ražōšona Latvejā sōcēs ar 30. godim, bet eksports — apmāram nu 1936. goda. Pīnōtovas izstrōdōja soldonū krējumu, krējumu un bīzpinu, daļu nu kura eksportēja uz Vōceju, bet daļu pōrstrōdōja kazeinā, pasterezātū pīnu, izgatavōja ryugušpinu, kefīru un panejas.

Laikpūsmā nu 1940. leidz 1991. godam pīnsaimniceibas atteisteibu sekmēja stabila izejvīlu bāze, saļdeitovu jaudas un ražōšonas jaudu ceļšona. Apmāram 60% pīna pōrstrōdōja svīstā, lelōki uzjāmumi beja Valmīras pīna kombinats, Dobeles un cytas pīna fabrikas, sausō pīna fabrikas Aizputē un Krōslōvā, Preiļu sīra ryupneica, Cesvaines pīnōtova. Sīrus izgatavōja 25 uzjāmumi, storp kurim Valmīras un Reigas pīna kombinats beja lelōki, arī Limbažu, Valmīras, Cesvaines, Saldus un cytās pīna fabrikās.

Samārā jauns produkecejas veids Latvejā beja pīna konservi, kū izgatavōja Rēzeknes kombinats. Dorbōjōs vēļ seši cyti kombinati (Reigas, Valmīras, Jelgovas, Līpōjas, Daugavpīļs, Bauskas), kurim pakļautēibā beja svīsta un pīna fabrikas, pīnōtovas, krējōtovas, sausō un vōjppina ražūtnes, remonta un mehaniskōs darbneicas. Fasēšonai bez stykla taras izmōntōja papeiru, poliētilēna plēvi, staniolu, polistīrola glōzeites un tamleidzeigi.

Rēzeknes pīna konservu kombinatu nūdeve ekspluatacejā 1957. godā, jō izbyuvē un dorba uzskōšonā pīsadaleja Smolenskas Rudnenskas un Boltkrīvejas Rogāčevas kombinats. Saskaņā ar projektu RPKK godā beja jōražōj 45 miljoni nūsaceitūs kōrbu, bet 1957. godā te beja apgyuta jau 737 tyukstūšas taidu kōrbu izlaide, projektātō jauda sasņagta 1966. godā. 1957. godā šeit, kūpā ar pakļautajom ražōšonas apakšvineibom, strōdōja 1200 cylvāki, 1987. godā kombinata sistēmā beja 8 pīnōtovas Bolvūs, Guļbinē, Ludzā, Modūnā un Rēzeknē, strōdōjūši skaits pīauga divtik. 1957. godā RPKK nūdūta ekspluatacejā saļdeitova, mehaniskōs darbneicas, golvonais korpus, bārnu dōrzs ar 50 vītom, pērts, veļas mōzgōtova, kūpmītne, sōcēs dzeivīkļu ceļtniceiba un leidz 1957. goda beigom beja uzbyuvātas sešas daudzstōvu mōjas un tikpat sūmu mōjeņas, 1958. godā dzeivojamōs mōjas sōce byuvēt arī Modūnā un Ludzā, bet leidz 1963. godam kombinats uzceļe sovu klubu un ēdneicu.

Nu 1974. goda ražōja ībzynōtu pīnu. Uzjāmums beja izavēzējis storp lelōkajim pīlšātā, 1980. godā nūklīva storp tim trejim, kuri ražōja augstōkōs katēgorejas produkeceju (slaukšonas ikōrtu ryupneica »Elektroinstruments«), sasadorbōja ar Moskovas, Omskas, Leitovas un cytim zynōtniskōs pētniceibas institūtim. Apkalpes zonā beja Cesvaines pīna un sīra fabrikas, Ludzas pīnōtovas, Bolvu, Viļānu un Maltas pīna pōrstrōdes uzjāmumu

NATĀLIJA FILIMONOVA,
II KURSS

RĒZEKNES PPK —
ATTEISTEIBA UN
ĪSPĒJAS

administratīvōs teriteijas.

1986. godā sōce izgatavōt 35-procentēigū soldon krējumu, soldonū ryugušpinu, lauku sīru, Iecavas sīru un svaigas panejas. Jauni veidi pasarōdēja arī konservu jūmā — ībzynōts pīns ar cygūrenim — pyrmais vōrējums beja 5 tyukstūšas kōrbu, kas gīva pīkrisšonu un goda pādejā catūrksni jau izgatavōja 200 tyukstūšas kōrbu. Tū ražōj arī leidz šam. Moskovā šū jaunumu naatzyna, pēc kaida laika laikroksti ziņōja, ka arī Krīvejā jau izgatavoj šaidu produktu — par autortiseibom tod nivīns nadūmōja. Beja arī taidis gadējums: mōkslinīki izgatavōja jaunās, izteiksmēgōkas etiketes, ar tōm jau arī pasarōdēja kombinata ražōjumi, bet valsts standartam tys napatyka un beja jōatsagrīž pi vacajōm, seņ apnykušom.

Vēļ ar rūkom, namehanizātī, nōcēs skīrīt pasterizātū ībzynōtū pīnu, jau safasētū un ar automatim īpakōtu kartona kōrbōs, jo metala bankom var atsālōdēt savīnōjuma šyves, būjōtis produkts un »jōtasejōk« brākīs.

1986. godā RPKK gatavōjōs pōrit uz pašfinansēšonūs, valsts pasyutējums 1988. godā beja 95,5 miljoni rubļu — mōzōks par īprīkšējim un leidz ar tū arī peļņa saruka. Pašfinansēšonūs laiks kombinata vadeibai lyka pīsavērst daudzom jaunom problemom, storp kuro — valūtas vajadzēiba. Beja īdbynōti lītīški sakāri ar Kubu, Bulgareju, Ungareju, Čehoslovakeju, Bangladešu un cytom zemem, pamatfondi sastōdēja 33 miljonus rubļu, tymā skaitā 10 miljoni beja aktivō daļa, cehūs un ryupneicōs dorbōjōs gon padūmu, gon VDR, Ungārijas, Zvīdrejas, Bulgārijas, Holandes, Dānejas un cytu ārvalstu ikōrta, kuras remontam beja vajadzēigas rezerves daļās, kaidu PSRS naatsaroda. Taitod, vajadzēiga valūta. 1988. godā RPKK beja 300 tyukstūšas Kubas valūtas un 90 tyukstūšas breivi konvertejamōs valūtas vineibu (PSRS Ōrējōs tērdzniceibas bankā kai nōves krava gulēja 3 miljoni Kubas peso, par kurim nikō navarēja nūpēkt, īskaitūt pošu Kubu) un kombinatam vajadzēja meklēt pērcējus produkecejai tymā valstī, kurā varātu īsagōdēt arī vajadzēigū ikōrtu. Pīmāram, ar žōvātovu Cesvaines pīnōtovai sīra ražōšonā izpaleidzeja holāndīši, kurim aizgōdēja parteju pīna konservu un pēc dažom nedeļom sajēme seņgaideitōs rezerves daļās. 1990. godā Vōcejai pīgōdōja 300 tonnas kazeina. 1991. godā — vēļ 200 tonnas — arī šī beja barterdarējumi: kombinats sajēme īpīldeišonas un fasēšonas agregatu.

40—50 procenti produkecejas tyka realizāts PSRS, ap 20 eksportēti, 30—35% palyka Latvejā. Kombinats ražōja sīltumenergeju, plānōja dūt arī elektroenergeju, tō reiceibā beja žōvēšonas cehs, sīltumeicas un pat sovas lūpkūpeibas fermas, darbnīku aptyutai uzalta bāze »Prides« pi Rāznas azara. Sōce dorbōtis 33. Pōrtykas ryupniceibas skūla, kura gatavōja

kvalificātus strōdnīkus.

1994. goda 18. februārī kombinats tyka pōrveidōts par akceju sabīdreibu, kurā apvīnōti pīna pōrstrōdes uzjāmumi Rēzeknes, Ludzas un Gulbenes rajonā, tyka izstrōdōts arī AS »Rēzeknes pīns« projekts, kurā itylpst pīna konservu, saldējuma, kazeina, augļu kaļtēšonas cehs, sīltumelektrcentrale, transporta, kapitalōs ceļtniceibas un remonta cehs, perspektīvā pīsavīnōšona saļdeitovai. Ar cukuru ībzynōta pīna cehs varātu maiņā dūt 91 tyukstūšu nūsaceitū kōrbu 60 tyukstūšas nūsaceitū kōrbu, bet saļejuma — 3 tonnas maiņā; nu TEC arī sajimtu daudz lobuma. Akceju sabīdreibas kapitāls — 1800000 lati, nu tim pamatleizekljūs 1326748 lati un napabeigtōs ceļtniceibas objektūs — 367430 lati. Kapitāla daļās: pīna ražōtōjim un pīgōdōtōjim realizējamō daļa 70%, darbnīkim — 10%, valsts daļa — 10% un atlykums — 10%, vīnas akcejas nominalō vērtēiba — 25 lati, kūpā — 72000 akcejas, Latvejas banku kredītū — 1302050 lati. Šū projektu pamatā arī atzyna, izdorūt izmaiņas tymā plōksnē, ka 22% akceju pīdar pīnsaimnīku kooperatīvu lūceklim, 13% — kombinata strōdnīkim, 23,9% — Unibankai un 41,1% — valstei.

AS dorbu sōce sarežgeitūs apstōkljūs, kod ar lauksaimniceibas sastyngumu krasi sasamozynōja pīna sagōde. Golvonō tō bāze beja kūpsaimniceibas un valsts saimniceibas, bet tī likvidējōs un vajadzēja veidēt jaunus sakarus. Lai kaut cik saglobōtu ražōšonas apjūmus, pīna īpērkšonu izdora pa vysu Latgolu, kombinatam par izejvīlom »jōkarōj« ar daudzim konkurentim un jōroda izdeveigōki nūteikumi pīgōdōtōjim. Rēzeknes rajonā rūnāma tikai trešō daļa nu vajadzēibas, pīns jōmeklej Ludzas, Krōslōvas, Modūnas, Guļbenes, Jākupīļs, Daugavpīļs, Aizkraukles rajona pīnsaimnīku organizacejōs, pi Preiļu rajona lelōkajōm saimniceibom. 1994. godā akceju sabīdreiba īpērka pat par 6700 tonnom vairōk nakai 1993. godā. Storp lelōkajim uzjāmumim beja Kaunatas pīnsaimnīku kooperatīvs ar 20000 tonnom, Viļānu — 1000 tonnom, Krōslōvas »Olūts« — 1000, Modūnas rajona pīnsaimniceiba »Latgale« — 2000, SIA »Krevi« — 1200 tonnas. Ar jaunō valsts standarta īvīššonu, kurs pīleidyntōts Eiropas leimīņam, prasēibas pīna pīgōdōtōjim paaugstynōtas.

Puse nu pīna, kū īpērk PPK, atbylst 2. šķīrai, bet 4 procenti dažaidu imaslū dēļ naatbylst valsts prasēibom, tū pēc specialas tehnikas apstrōdes izmōntoj tehnikō kazeina izgatavōšonai. 1995. godā pīna īpērkumam beja 9 santimi par kilogramu augstōkōs šķīras, 7,5 santimi — pyrmōs un 7 santimi — utrōs šķīras, lai arī šōs cenas ir mozlīt lelōkas par republikā videjom, pīna pīgōdōtōjus naapmirynoj, jo šaidis pat pīns veikalūs videji mōksōj 21,7 santim. Transporta izdavam, rēķinōjūt uz 1 kg, ir 0,9 santimi, īpakōšona — 2,9, kimiskō apstrōde — 0,5, energoresursu izdavam — 0,7, dorba olga un socialais nūdūklīs — 0,7, reklamai un remontam — 0,8, tērdzniceibas apgrūzējumam — 2,4, apgrūzējuma

nūdūklīs — 3,3 santimi un tikai 1 santims sastōda pōrstrōdōtāja inōkumus. Tys ir, pōrstrōdōtōjis spīsts »uzskryvēt« cenas, palelynūt īpērkšonai un leidz ar tū arī realizacejai veikalūs.

Ūtrs gryuši rysynojsams vaicōjums ir arī sovlaiceigi nūrēķini ar pīgōdōtōjim, porōdi jim ir un, acimradzūt, byus leidz tam laikam, kamer uzjāmumi navarēs tikt pi normalim kredītim. Latgolā vinmār bejis nūzeimeigs sezonitēms faktors: zimā pīna ražōšona un īpērkums strauji sasamozynoj, bet vosorā — pasalelynōj. Šymā periodā dīnnaktī uzjāmumā inōk 250—280 tonnas pīna, tymā pošā laikā lelūs vairumūs jōisagōdōj cukurs, skōrds, mazuts. Cukuru īpērk angļu firmā »Men«, kura dorbojās Latvejā, Latvejai — alvu un mazutu. Dimžāl, Latvejai nav vinōšonōs ar Krīveju par naftas produktu īgōdi, tod tū varātu īpērkēt pēc mōzōkom cenom nakai tagad kai barterdarējums.

Cukura PPK vajadzēigs daudz, dīnā tō eksportej leidz 2000 tonnom ībzynōtajā pīnā, bet pasaulja biržā cena par tonnu ir 400 dolari, tūtis, īpērkūt Latvejā, jōmoksōj 560—580 dolarus.

Apšiļdes tarifi 1995. godā beja namaineigi, bet vēļok auga divas voi divarpus reizes. Kombinats par šū pakolpōjumu porōdā beja 270 tyukstūšas latu, tymā pošā laikā arī jō porōdnīku porōda summa nu īrniku puses beja 173 tyukstūšas latu, 100 tyuksūšas latu nabeja sagušas firmas un uzjāmumi, 65 tyukstūšas slaukšonas ikōrtu ryupneica, 14 tyukstūšas budžeta organizacejas. sacynōjumi acim radzami. Uzjāmums byutu stabils, jo sajimtu pīsanōkušōs subsīdejas. Pīmāram, par eksportu vēļ 1994. godā pīsanōce 132 tyukstūšas latu, bet 1995. godā sajēme 32 tyukstūšas latu, nūformēja dokumentus jaunom subsīdejom 87 tyukstūšu latu apmārā, bet ar sajīmšonu rodōs problemas.

As RPKK prezidents Anatolijs Tučs stōsta, ka uzjāmumam bejuši trejs ceļi, pa kurim izkļūt nu kliumes: apturēt ražōšonu, naipērkēt pīnu, tērgōt jau saražōtū produkeceju un leidz zimai nūkōrtōt porōdus; ražōšonu naapstōdynōt, pīnu īpērkēt, bet palikt porōdā zemīnim leidz labvēleigōkai situacejai; pajimt bankas kredītu (pīkšlykumi beja par 50% godā), segt porōdus, izmoksōt olgas — šymā gadējumā, kod kredīts sasņēgs kombinata vērtēibu, tys pōris banks īpašumā. Varbyut, ka trešais variants arī beja vīnkōršōkais, bet tod pīna ražōtōji zaudātu ryupneicas kontroli, īspēju īspaidōt kombinata darbeibu. Izavēļējomēs ūtrū ceļu, sarežgeitōkū — kombinats turpynoj dorbu.

Cehi un icīrkni gotovi organizēt laboratorēju darbnīku seminarus analīžu veikšonā pīnam, yudīņam, nūtak-yudīņam, apvūceitī reikōtis ar saļdēšonas ikōrtu agregatim (kompressorim) un apkures īreicem, veikt elektromotoru, mārinstrumentu un aparatūras remontu un montāžu, saisteitu ar pīna ražōšonu un pōrstrōdi, ikōrtōt pyrmapstrōdes punktus, snēgt metodisku un praktisku tehnikū paleidzeibu. Kapitalōs ceļtniceibas icīrknis var izgatavōt lūgus, durovas, nūtakas nu jumtim un gaisa miniventilaceju,

Nūbeigums 4. lpp.

ĪLANKUMĀ

Sākums 2. lpp.

krīvu tankim ir lelģolbolim, kuri napōrtraukti grōve myusejūs.

Nu Vandsburgas 15. divizeja atsakōpe caur Flatovu un Jastrovu Pomeranejas vidīnē, izalausšonōs sōcēs nu lelceļa Deutsche Krone. 1945. goda 3. februārī vērzīni uz Landeku tyka breiva, bet, dimžāl, ar smogim zaudējumim. Jū beja ilankušas 2 sorkonarmejas divizejas, arī tōs daudz zaudēja, jo ceīņa beja ašņaina un nažeļeiga. Nu turines divizeja nūklīva Hameršteinā, otkon cytā ilankumā, nu kura atsabreivōja pi Lelēs un Mozōs Kidem, tyka leidz Kolbergai, kas jau pi Baltejas jyras, kur sōcēs cyts drausmeigs ilankums, nu kura es izkļīvu tikai pēc 15 dīnom, mōceitōjs J. Straume jau beja kritīs Landekas ilankumā. Sorkonō armeja beja tikai 300 metru attōlumā nu Kolbergas upes itakas dziļā gravā, kur nakītis varēja pasaglobēt un uzkļītu uz transporta kuģa tōli sabangōtā jyrā — tys beja tik tōli, lai naaizsnāgtu sorkonarmejas lelģolboli. Tymā 1945. goda 17. marta nakītī šīs kuģis devēs uz Meklenburgas pussolu Usedomu, tōs

ūstu Svinemundi, kur pretī izbrauce tvaikūnis, lai rōdeitu ceļu starp minom. Vysapkōrt kai mežs rāgōjōs nūgrymuši kugu masti. Drausmeigi! Poša Svinemunde styprī sabumbōta, bumbu eksplozejas mōzōkōs mōjas beja aizmatušas prūm.

15. divizejas pulcēšonōs vīta beja Neubrandenburgas pusē, nu turines štabs pōrsavitōja uz Liheni, Firstenbergā beja nūvītōts 32. pulks, pulkveļleitnanta Meijas komanda, cyti — cytur, vysā nūdarbynōti ar prettanku grōvu rakšonu. Pulkvedis Janums ar 33. pulku beja komandēts aizstōvēt Berlīni, jys tū nadarēja, apgōja un nūklīva amerikāņu gyustā.

1945. goda pyrmajōs dīnōs sōcēs bēgšona uz Rītumim, lai nūkļītu pi sabīdrōtājim. Vōcu žandarmerija draudēja izncynōt latvīšu legionarus, sorkonō armeja, ījāmuse Berlīni, izavītōja kilveideigi gar Elbu, lai ilanktu vysus, kas beja Meklenburgā, taitod — arī latvīšu 15. divizeju. Bāgūt uz rītumim, beja jōizavaira nu vōcu žandarmerijas un zīmēļūs jōapit sorkonarmejas keilīs. Tys izadeve. Caur Neustrelīcu ar latvīšu legionarim arī karalauka kapelans nūklīva Rītumu sabīdrōtū giustā...

ZAMĪ KRYUMI — klōjeniskais kadiks Juniperus horizontalis) — zams, augsnēi pīguļūs kryums ar garim, lūžneimim zorim un eisim dzynumim, zid majā, izcyli dekoratīvs; Kazaku kadiks (Juniperus sabina) — 1 m augsts kryums, dekoratīvs; Tunberga bārbele Berberis Thunbergii) — vosorzaļš, bleivi sazōrōjis 1 m augsts kryums, ļūti dekoratīvs rudīni, kod īsakrōsojās lōpas, izmōntoj zamajim dzeivzūgim; Myužzaļais bukšus Buxus sempervirens) — nalels kryums, zid dzaltonēigim nu maja leidz jūnam, dekoratīvs un veidoj bleivu sīnu, dūmōts dzeivzūgim; Cidonija (Cydonia oblonga) — zid majā un jūnī, stōdama normalōs smīļšainōs augsnēs, saulmīle, viduvejas zīmceiteibas, īteicama leidz 1 m veidojamim zūgim, sevišķi dekoratīva zidēšonas laikā, iztureiga pret dyumgāzem, kaitēklīm un slīmeibom, videji ōtraudzeiga; klīntene Coconeastr adpressus) — vosorzaļš, zams izaplētīs kryums ar īzliktim zorim, 0,5 m augsts, pazeistama arī ļōjeniskō klīntene (Cotoneaster horizontalis) — skaists kryums, kod rudīni lōpas nūsakrōsoj oranžsorkonūs tūņūs, zīmu der pīsegit; parostō čuža Dasiphora fructicosa) — kryums leidz 1,5 m augst, dūmōts zamim dzeivzūgim,

dekoratīvs, jūnī zid dzaltonim zīdīm; efeja (Hedera elix) — speciali audzejama kopūs, kur izmōntoj augsnēs nūseģšonai, labi atsateista arī vertikālajā apzālumōšonā, izteikti ānciteiga, stōdama normalōs akmeņainōs smīlīs un mōla augsnēs; hortenzija (Hydrangea arboreascens gradiflora), kūkveida hortenzija, leidz 1,5 m augsts kryums, zid bolti nu jūna leidz jūla beigom, ciš nu vālajōm pavasara solnom, kopūs vajadzēiga saulaina vīta, zemei jōbyut bogōtai ar kūdras voi lopu zemes pidavu; mahonijas Mahnia) stōdams smīļšainōs voi vīglōs mōlainōs augsnēs ar pīteikamu mytrumu, ztureigas pret kaitēklīm, dyumgāzem, zid majā, bet sōrtōjās rudīni, lōpas speideigas, ļūti plaši izmōntoj vaiņukim; Bumalda spireja (Spirea Bumalda) ir leidz 0,7 m augsts kryums, zīdi — tymši rozā leidz boltīm, nu jūla leidz septembram, biži kultivāts; tūja, dzeiveibas kūks (Thuja) — myužzaļš, plaši izmōntōts kopūs, ļūti aromatīskis. Īcīneita Bolvu rajona Dubļukolna kopūs, stōdama smīļšainōs voi mōlaini saušōs augsnēs.

ZAMOS PUČES — kumelpāda (Asarum) — leidz 10 cm augsti augi, lōpas myužzaļās, tymšas, speideigas un ļūti dekoratīvas, zid agri

pavasārī, audzejama tryudvīlom bogōtōs, mytrōs augsnēs ānainōs vītōs, pavairojas ar sakneņu daleišonu; saureneites (Sagina) ir daudzgādeigas, 3—5 cm augsti augi, veidoj ļūti bleivu tymšālu pakļōju, zid jūnī un jūli, aug vīglā smīļšainā, bet na pōrōk saūsā augsnē, izmōntojama stōdeišonai plōkšņu un akmiņu spraugōs; akmeņlauzeites Saxifraga) ir azaīdas sugas, plaši izmōntojamas; laimīni (Sedum) — pazejstami bolti, zylgonvīolātī, sešstyyuru un cytu sugu, pīmārōti kopu kūpeņu ikōrtōšonai; kakpēdiņas (Anaphalis) sasnādz 40—50 cm austumu, pērlu kakpēdiņas zid nu jūla vyda leidz septembra beigom.

Kopu nūformējumam un izdailōšonai pīšķirama vyslelōkō uzmaneiba. Nabyutu vālamis pīmeinekļūs veidōt nu betona, vysmozōkō un parostōkō pīmiņas zeime ir granita voi marmora plōksne 60x40 cm un nūlykta kopa kōjgali. Jo kaidis vāļōs lelōku pīmeinekļi, īteicams lobōk veidōt skulpturu, nakai pi nalelas kūpeņas nūlikt mīļzeigu akmini.

Kopu apzagšona, kas tagad plaši izplateita, ir šausmeigs grāks — nu kopim nadreikt nikō nest, tys ir vacs seņču lykums. Pat vysmozōkais niceņ, kū pajimsi, atness lelu nalaimi.

RĒZEKNES PPK

Sākums 3.lpp.

veikt kosmētiskus remontus u. c., žvēšonas cehs var zovēt ūbeļus, sakņaugus un kartupeļus. Sōka TEC rekonstrukcija, sastōdeits biznesa plāns — napicīšams kredīts 4 miljonu dolaru apmārā. Uzstōdeits enerģētiskais kotls, elektroenerģijas ražōšana turpynōjās, kas turpmōk ļaus racionalōk izmōtēt TEC ikōrtas.

1995. gada trešajā ceturksnī pīna īpērums beja par 648 tonnom lelōks nakai īprikšējō gada šymā pošā laikā, oktobrī papyldus vēl 400 tonnas, paplašynōta zona. RPKK sovukōrt produktus ražōj arī Rēzeknes, Ludzas, Preiļu, Reigas piļšātas izdeivōtōjīm, Rēzeknē izgatavōtais saļdeijums nūnōk Reigā un Ventspilī. Ībizynōtais pīns klivīs dōrgōks, jo cālūšōs gon elektroenerģijas cenas, vairōk jōmkoj par skōrdū un cytim materialīm kazeina un cytu produktu ražūtēm, ir svīsta rezerves, tyka izmēginōta seipulu žōvēšona (20 tonnas), kū sajēma

zyvu konservu ryupneicas, ražōj »Gūteņas«. Malts pīna ryupneica klivuse par AS meitas uzjāmumu, sabidreiba kōrtōj jōs porōdu lītas, dotēj šū uzjāmumu, kurā strōdōj 9 cylvāki un kurs pīnu īpērķ golvnūkōrt Lyuznovas pogostā.

1995. gada beigōs AS RPKK pīsadaleja Latvejas lelōkū uzjāmumu izstōde Moskovā. Orpus Latvejas rūbežom eksportēj vairōk par 70 procentim produkcijas, Krīvejā — uz Sanktpīterburgu, un Zvidreju un Holandi, konteiners ībizynōta pīna aizsyuteits uz Izraelu. Orzēmēs icīneits ir ībizynōtais pīns ar cukuru, cygūrenim, kakao, kafeju, sterilizātais pīns un svīsts. Krīveja ībizynōtō pīna ar cukuru un kakao bundža mokojoj 0,64 dolārus, ar cukuru un cygūrenim — 0,59, sterilizāto pīna — 44 centus, bet svīsta kilogramms — 3 dolārus.

Nu daudzīm leigumīm kombinātam beja jōatsasoka, jo daudzas firmas pasyutējums var apmōkōt tikai pēc vairōkim mēnešīm, bet RPKK nauda vajadzīga nūrēkimin ar pigōdōtōjīm — tai tys beja ar Dīnvydafriku. Svareigōkais nūtykums 1997. godā

— 40 godi, kai īlykti pamati tagadejai akceju sabidreibai. Beja izveidōta dorba grupa, kuras uzdavums savōkt un apkōpēt vēsturiskūs materialus par šūdīnu un reitīnu.

Gribu minēt dažus sacynōjumus: pīna ražōšonas atteisteibas Latvejā analīze rōda, ka šei nūzare var sekmeigi pastōvēt. Izdeivēgōkōs ir pīnsaimniku bīdreibas, kas dūd plašōkas īspējas, pīmāram, īsagōdōt saļdeitovas pīna uzglobošonai. Padūmu varas godūs izveidōta tehniskō bāze, uzcalts daudz jaunū pīnōtovu un kombinātu, pasaplašynōja sortiments un šamā sistemā vīnu nu svareigōkajōm vītom ījēma Rēzeknes Pīna konservu kombināts. Jys atsateista un par golvonū uzdavumu tam ir produkcijas īzlaide, vysu cytu — īzejvīlas, īzplateišona teik rysynōts vaļsts mārīgā. Pēc akceju sabidreibas nūsadbynōšonō kliust patstōveigs, bet tys rōda daudzas problemas, nu kurōm golvonō ir leli porōdi. Paplašynōjūt pīna īpērķuma zonu, jau zynomā mārā atrsynōta problema ar īzejvīlu sagōdi, bet jūprūjom gon uzjāmums, gon nūzare kūpumā īzjyut vajadzību pēc

vaļsts atbolsta. Holande, Krīveja, Leitova un cytas vaļstes subsīdej pīna ražōšonū, taidejaidi atbolstūt lūpkūpebu un lauksaimnīceibu kūpumā, tys paleidzātu arī Latgolas ekonomikas realai atteisteibai. Svareiga lūma byutu breivai ekonomiskajai zonai šymā regionā, nu orzemu investitoru puses par tū ir interese. Ryupniciski uzjāmumi, tymā skaitā arī AS RPKK, īgyutu papyldus stimulatorus. BEZ ir na tikai atbreivōšona nu smogō nūdīklū jyuga tērdnīceibas jūmā, bet arī ražōšonas paplašynōšona. Bet lai naradeitu zaudējums vaļsts budžetam, nūdīklū vīglōka politika byutu jōvyrza tikai pret tīkkū izveidōtīm uzjāmumīm, bet na pret tīm, kuri jau dorbojās. Specialisti zyna apgolvōt, ka šaida uzjēmdarbeibas forma kliust populārōka. Arī Latvejas īzastōšonōs Eiropas Savīncībā kombinātam paleidzātu paplašynōt tērgu sovai produkcėjai, lai gon arī pastōv cyta īspēja — myusu lātōs īzejvīlas var izmōtēt cyti ES daleibniki.

INTA BAIBA

UZ REIGU!

Na kotrs nu Evelinas mozpīšātas, klases un draudziņu vacōkūs gimīnem gribēja studēt, spēja. Evelinas draugi, klasesbīdri spēja un gribēja. Uz Reigu! 200 kilometri tikai taidis nīks vin ir! Vilcīni, «Volgas» un «Ikarusi».

Kas ir, Evelina, tagad tu vairs nagribi pīminēt šūs pīcus myuža izšķīreīgūs godus, nī par jīm dūmōt, kuri pagōjūši Reigā?

Evelinas stōsts

— Labi, muns vēreigais leidz-gaitnik. Uzklāusi, byušu lakoniska, napīspīšu tevī uz lelōku sirsneibu un dailruneibu. Kū maņ, ostonpadsmit-gadeigai meitīnei nu mozpīšātas vajadzēja Reigā? Beju izslōpuse pēc gaismas, kulturas, mōkslas, zynōšonom. Muna dzeive beja reti pītiiceiga, asketiska. Bet tod jīmā īsalauze mīlesteiba, lela, liktīneiga un nalaiimeiga, vysbeidzūt tukša, nauugleiga un nūdeiveiga.

Lai voi kai, bet Universitātī tūmār pabeidzū, atsagrīžu mōjōs ar žurnalistes diplomu. Bet tam vairs nabeja īcarātōs vēteibas, jo godūs, kod vajadzēja īsajimt dzeivesziņu, īdybynōt sīvītes un gimīnes laimi, nīvīns napaskaidrōja lītu sakareibu. Voi kotram pī tōs jōnūnōk patstōveigi? Nu munom rūkom izkrita zalta pīldspolva, jīmōs, treicūšajōs, kaidis īspīde krystu un sveci, nasaverūt uz munom bailem un nasapratnī.

Beja, kas nūzoga maņ īzgleitōšonōs dorba augļus, pīsprīde mūckles liktīni. Jo gribīt mani pasaudzēt, aizmērstit par tū, naprosīt...

EVELINAS ŠUDĪNA

Zīma. Vēl jūprūjom jē mārōj šū ceļu, vīnmuļū un garū īlu, bez pīcas un krōsom. Cik tōli vīn radzams, nīvīna gōjēja, tikai bolts, teirs un pyukains snīgs kreit nu dabasīm, kai grībādams vysu apsegt, arī gōjēju.

Gribējōs ceļabīdru, sarunu bīdru. Dīvs, syuti koč voi najaušu gōjēju!

Ceļu šķārsōja suņs ar gradzīnā pacaltu asti. Jo byutu dyčīteigō lesija voi karalīskais pūdelis, varātu pīcōtīs, bet tys beja tikai nīcynoms kraņcs ar sōpeigā vaibstā saknībtu purnu. Lykōs, navys spyrdznūšs zīmas gaisīs jū glauž, bet nūkaļts dodza zīds...

Korsta osora nūrītēja Evelīnai pōr vaigu un pasaslēpe kažuka apkaklē. Prōtā īnoce Māra Čaklō vōrdi, ka tei aptīka ir cīt un otkon kur to byus jōmkojoj. Jā, kaut kū jau jē ir porōdā dzeivē, bet kū tai varēja dūt, — nazynōja. Varbyut cīsšonas?..

Gribējōs vurdōt. Snīgs pa tū laiku beja sōcis vīrpulēt vēl straujōk — leidz eistajam putenīm jōteik mōjōs! Lūgīs jau īsadaga gaisma, kyupēja šķūrstīni. Veikalu skotlūgūs myrgōja Zīmassvātu puški, sveceites un egleites.

...Mōjōs beja labi, sylts un mōjeigi, kamīns kurjēs un uz golda gaismōja lampa. Tāvys atzveltnes krāslā sēdēja ar avīzi rūkōs, beja īsasnauds. Smolkōs un skaistōs roga brilles nūkritušas uz lairkrosta.

Te beja mōjas, bet aiz lūga vīntuļa pādu slīde jau aizvylka ar snīgu. Nikas vairs nalīcynōja, ka tī niupat gōjuse Evelīna. Vysu klōja bolts, teirs, pyukains snīgs...

Kai pōsokā!

TEDIS

FIRMA
»BERGMANS
UN CO«
jeb sīvītes vara

Ar Kruķu paleidzeibu šķārsōjis īlu, uz mūnu pusi steidzēs veirīts. Tik īdziļs, ka vairōk leidzīnōjōs gīndīnam, nakai cylvākam. Seja un vysā augumā paudēs fiziskas un goreigas sōpes, ka navīlūs nūdūmōju: laikam byus tīcis zam sīvītes lōsta. Kaida īkšēja īnstīnkta vadeits nagaidū, kod tīks lyugti santīmī, pats pīdōvoju jam kūpā tukšōt kaidu mēreņu. Pōrsteigums daudzīcītō acīs ir tīk lēls, ka pī vysā vēl dabōju jū mīrynōt, ka pats asu bez dorba un...

»Bez dorba? Voi cik labi!« — nūsapricōjōs napazeistamais. — »Asu firmas »Bergmans un Co« apsarzēs pīkšīnīks un teišī tagad myusīm vajadzēigs darbinīks!«

Dorba pīdōvōtōja nūplukušais izskots un pōrliku augstais nūsauctais atōlgōjums nu nīkai naīdvēse uzteiceibu. Tūmār tōļokajā sarunā nūsakaidrōja, ka jys pīlneibā pōryzna apsarzēs sistemu, kur studenta godūs beju pastrōdōjīs arī es. Sovukōrt jō skaidrōtōs automatiskōs signalīzācijas finanses maņ principā beja zynomas nu dorba gaitom. Vēl pī vysā — jō īdūtāis telefona numers atbylda Vaceigai, kur vajadzēja atsarasat firmai.

Intereses pēc pōra dīnas vēļōk aizgōju uz uzdūtī adresī un atpazynu mōju, kur kaidreiz atsaroda Nacionalōs bibliotēkas grōmotu krōtūve. Nīkaidai firmai pādas tī nabeja atrīnamas. Nu jau pavysam īnteresāts pīzvanēju pa īdūtū telefonu. Atsaucece laips bols: »Nacionalō bibliotēka, restaurācijas nūdaļa...«

Pēški saprotu, kōpēc naasūša firma nūsaucta »Bergmans un Co« un kōpēc maņ īdūts teišī taidis telefona numers. Beja nūticis vīns nu tīm atgadējumīm, ar kū pylna muna dzeive, un maņ na vysai grīb tīcēt leidzcylvāki...

Sovā laikā Nacionalajā bibliotēkā strōdōju par direktora vītniku saimnicīskajā dorbā. Nu opolas pustykstušās darbīneicu, reši jaunū sīvīšu puses, kuru pōrīnā atsaroda vairōk par pīcim miljonīm grōmotu, meilynūši tyku saukts par »saimnicīskū direktoru«.

Bibliotēkas direktori beja apsaduse vyduslaiku alkīmīkim leidzeiga ideja

— izveidēt restaurācijas nūdaļu, kur symtgadeigom grōmotom varātu atgrīzt jauneibu, attīceigi ķīmīski apstrōdōjūt, pāildzīnōt papeira myužu. Ar lelom pyulem un skandalyam ar augstōkū pīkšīnīceibu, tyka īzbreivōtas un īzremonteitas telpas, nu kūpeigōs nabadzeibas salaseitas mēbeles — nu sova dorba kabineta atdevu rokstom-goldū. Tryuka telefona un Vaceigas administratīvā pōrslūgōteibā pat ar vysaugstōkōs varas paleidzeibu jū uzstōdeit nabeja īspējams.

Tūmār direktore nasalyka mīrā un kaidā dīnā paacyynōja mani.

»Kaidis,« — jē pasavēre uz mūnu pusi, — »stōstēja, ka jauneibā bejis lauku muzykants.«

Pīkreitūši pamōju ar golvu, nasaprosdams, uz kuru pusi vīrzsōs saruna.

»Kaidis vēl stōstēja, ka kritiskūs dzeives breižūs jam īzpalaidzējušas sīvītes...«

Maņ nabeja kū ībīst, jo šefam tyku stōstējis par dažīm natycama rakstura atgadējumīm.

»Tod esi tīk lobs un sameklej tū sīvīti, kura myusu kūpejam lūlōjumam«, — te direktore pusi sovū nūpalnu atdevu maņ — »grōmotu restaurācijas nūdaļai sagōdōtu telefonu. Un nasoki vairōk, ka tys nav īspējams.«

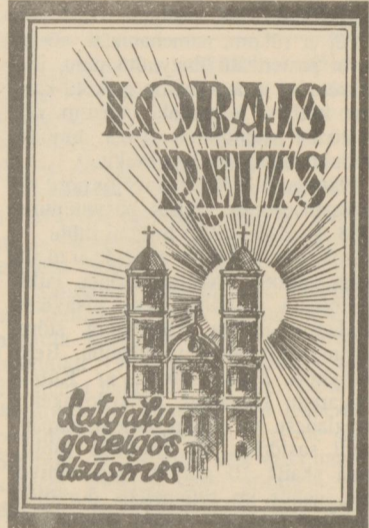
Atsagrīzīs sovā kabinetā, sōču filozofiski apererēt uzdūtū uzdavumu, kū varēju definēt: »Aizej tur — nazyn kur, atnes tū — nazynu kū!« Nī cik tōli nabeju tīcis pīrōtōšonā, kod atskanēja telefona zvons. Runōja sīvīte: »Voi saimnicīskais direktors?« Sajāmuse apstyprynūši atbīldī, turpynōja: »ojā, kur bibliotēkai beja grōmotu krōtūve, jums palyka telefons, kū vairōkus godus nalīteigi īzmōtōja tīkpat nalīteigs veirīts.«

Pōrsalīcynōjuse, ka asu pīrakstējis pareizūs cīparus, jē demonīski īsasmēja un pībyloda: »Jys mani nagontī pīkrōpe, par kū Bergmans izjuss mūnu lōstu leidz myuža golam.«

Pōrsteigts pazvanēju uz telefonu centrālī. Tik teišam, storp vairōk kai symts abonentīm, kuras centralizātōs grōmotvedības apstōkljūs praktiski nabeja īspējams īzkontrolēt, bibliotēka moksōja arī par sīvītes nūsauctū...

Reikōjūs operatīvi. Nōkūšōs dīnas pušdīnīkājā, kai pats par sevi saprūtams, direktorei zīņōju par uzdavuma īzpijdi.

...Un kai lai byutu dūmōjis, ka pēc godīm gadējums mani savess kūpā ar tūlaik liktīneigōs sīvītes lōsta aplyktū veirītī!

A. MEŽMAĻS

NU GODSYMTA
UZ GODSYMTU,
NU SOLAS
UZ SOLU...

Ka šys latgaļu goreīgū dīzīsmu krōjumeņš »Lobais reits« bejis gaideits, parōdēja jau svātēlētōju lelō interese par jū Dīvmōtes Debesīs uzjīmšonas šō goda svīneibōs Aglyunā — beja vyspīraseitōkō storp daudzom grōmotom, kas te tyka pīdōvōtas. Pītiiceigais krōjumeņš atsauc atīnā daudz godu symtu garumā leidz myusīm atnōkušū goreīgū dīzīsmu ceļus, kuras dzīdōtas Latgolas solōs gon svātķūs, gon gryutu pōrbaudejumū breižūs, gon kod pōri drīvai, kura sūlēja lobu ražu, nūsaklōja baīsmis nagaisa mōkūņs, gon skaneīgajūs maja vokorūs, kod šūs solu tīceigi pulcējōs pī krystīm, lai gūdīnōtu jaunovu Mariju.

Melodejas, varbyut arī kaidā veidā atšķīreigōkas vīnā voi ūtrā nūvodā aprīnīti, vysumā tūmār beja leidzeigas nu Žylupes leidz Škylbānīm, Vīpeī, Zasai, Naujeneī, Įndrai un Pasīnei, arī orpus šō lūka. Nīkur napīraksteitas, jōs pōrsacele nu paaudzes uz paaudzi, tīk bīži dzīdōtas kūpeigi vysu gīmiņu

lūcekļu sastōvā vīgli un namonūt taidā veidā, taidā ceļā arī tōļōk dzeivōtu Latgolā un latgalīšūs. Jo kaidā solā nazynōja, cylvāki ryupeigi pīrakstēja vōrdus un pōrjēma īzpiļdeišonai, bet melodeja beja tīk vīnkōrša, patīsa, saprūtama un meila, ka pošā gōja leidza.

Pōrlopojūt grōmateņu, ocu pīrīkšā nūstātōj daudzī laikmatī Latgolas vēsturē un kai spylētōkais nu jīm pūļu Inflantejas godī, kod rodušōs vairōkas te ītvartōs dzīsmes, stoltā plejadē pait garum bazneicungī, kuri sacerēja originaldzīsmes, pōrcele nu pūļu voi cytom volūdōm. Te storp rīndējom var īzlaieit katōļu bazneicas vēsturi myusu nūvodā.

Lai toptu šei grōmateņa, beja vajadzēigas dīcēnīša, muzykas un dzīdōšonas pensionāta skūlōtōja Ontona Matvejana pyules, kurs vysom pīrakstēja nōtis un vōrdus, daudzas pajēmīs arī nu loba sova drauga, taipat Latgolā pazeistama pedagoga P. Zariņa vōktājōm un apdarynōtajōm. Įvodvōrdūs jys atsazeist, ka ar lelu bejeibu strōdōjīs pī šō krōjuma sastōdeišonās un ībylīt, ka tys nav mēginōjums nī restaurēt vacōs dzīsmes, īdūt jōm »jaunu dvašu«, nī mēginōjums, lai nīu vysī dzīd »vīneigi pareizi«, bet gon ir tāmāts uz tū, lai latgali apszynōj sovū bazneicas dīzīsmu krōšnumu un bogōteību, lai jōs styprynō tradīcijas un puškoj repertu-aru, kuru vēl šūdīņ īzpylda gon bazneicōs, gon lauku sātōs, pulcēņā un kotrs pī sevis. Tai jys savōcis un sarīndōjīs vīnu aiz ūtras septēndesmit dzīsmes.

Tod beja vajadzēigs vēl vīns entuzīasts — Pīters Lōcs, kurs atsacerēja, ka jō slovonais radīnīks īzdevējs un rakstīnīks Vladīslavs Lōcs jau sovā laikā dūmōjis par šaidu uzdavumu, bet napaspējis realizēt. Beja vajazeiga arī jō, Latgaļu rakstnīceibas un V. Lōča muzeja Pīlīncē īzveidōtōja vadeitōja materialō rūceiba un enerģeja īzplateišonā. Beja vajadzēiga Ontona Rancāna īzdevnīceibas pītiiceiba un atsauceiba, lai jō nūformējūmā un īkōrtōjumā šei grōmateņa īraudzātu dīnas gaismu. Beja vajadzēiga Rēzeknes-Aglyunas dīcēzes kūrējas pīkrisšona byut par īzdevēju, Jō Ešelences veiskupa Jōņa Buļa īprimatura. Prūtams, arī salīcējas Līvijas Kalvānes un datormaketeitōjas Solveigas Sarkanēs, tūs pūišu dorbs, kuri īskanrēja nōtis.

VIA BALTIJA

23. augustā, jau pyrms ostonīm godīm, rūku rūkā sasadvuši tyukstušās stōvēja »Baļtejas ceļā« nu lgaunejas galejō zīmeļu punkta

pōri Latvejai un leidz Leitovas dīnvīdu molai skanēja dzīsmas »Atmūstas Baļteja« un cytas. Attālā nu V. Novokšanova arhīva fīksāts 1989. gada 23. augusta breīds uz Rujīenas — Valmīras

ceļā pūsmā storp Rujīnu un Rencēnīm pī Orerym. Pīrīkšplānā V. Novokšanova un Jōņa Pundura gīmīne, tōļōk — LTF Rēzeknes nūdaļas pōrstōvi...

K. NAUTRIS

ZAČS UN
TRUSS

Fabula

Kōpustūs začs trusi satyka
Un jam pastōstēja jaunumus.
»Zyni, ka vylks suni nūkūde,
Byus myusīm vysīm tagad breiveiba.
Breivi kōpustūs mes ganeisīmēs
Un mīrā gulēsīm pī kotras ežmolas.
Nabyus, kas traucej dīnas mīgu,
Nī kas kažuku tev plucynoj.«

Kōpustu lopu grauздams truss jam pasacēja:

»Zynu, ka tys tai labi byutu,
Kai tu maņ te stōsti.
Bet tovim stōstīm es natycu.
Pats sovom acīm vakar redzēju,
Kai nu uļbīkim suņs vepri īzdzīna
Un lelū vērsi klāvā īdzīna.
Kū taidis vylks var suņam padareit?
Par tū maņ smīklūs irā jōsoka: ha,
ha, ha!«

Kotram ir sovs sprīdums,
Kotram ir sovs redzējums.

Latgolas nūvoda nedeļas laikroksts
REDKOLEGIJA
Dybīnōtōjs — A. Rancāna
īzdevnīceiba.
Indekss 3053

Masu informācijas leidzekļa
registrācijas apliceiba Nr. 1609.
Iznōk nu 1994. gada 30. decembra
reizi nedeļā — pīktīnōs.

Izdevēja nūrēkimu kōnts Latvījas
Unībankas Preiļu nūdaļā Nr. 468425,
kods 310101900. Izdevēja adrese:
A. Upīša īlā 3-49, Preiļi LV-5301,
tōļrūņs 8-253-21516. 1. īspīdlūksne.

Datorsalykums Līvija Kalvāne,
datormaketeišona — Solveiga
Sarkane. Īspīsta SIA «Latgolas druka»
Bazneicas īlā 28, Rēzeknē, LV-4601